

AYLIK BÜLTENLER SERİSİ
EYLÜL, 2011

SAYI : 1

KONU: 5 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Sevgili Veliler,

0-6 yaş arası kapsayan erken çocukluk dönemi, çocuğun en hızlı geliştiği dönemdir. Beyin yapısı ve fonksiyonlarının gelişiminin üçte ikilik bölümü 0-4 yaş arasında tamamlanmaktadır. Erken çocukluk dönemindeki deneyimler beynin çalışma biçimi için belirleyicidir. Bu dönemde çocuğu gelişim özellikleriyle tanımak ve gelişmesi için gerekli ortamı hazırlamak, ona destek vermek önemlidir. Bunu gözönünde bulundurduğumuzda anne- babanın ve eğitimcilerin, çocuğun yaşına ait gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olmasının önemli olduğunu düşünmekteyiz.

İnsan gelişiminin hiyerarşik bir sırası vardır ve her çocuk bu gelişimsel sırayı izler. Bir sonraki aşamaya geçebilmek için her aşamayı başarıyla tamamlamak gerekmektedir. Çocukların hepsi bu gelişimsel sırayı takip ederler ancak bu aşamaları geçirme hızları ve gelişimin yönü farklılıklar gösterebilmektedir. Çocuğun geçeceği gelişimsel aşamaları bilmek çocuğun tanınmasına ve doğru yönlendirilmesine, çocuğun gelişimine ait normal dışı yönelimlerin ve özel ilgi ve yeteneklerinin erken tespit edilmesine olanak sağlayacaktır. Bu noktada ailelerin ve eğitimcilerin çocuğun eğitilmesinde yapacağı rehberlik, temelini gelişim özelliklerine dayandırmalıdır.

5 yaş grubu çocukların bu yıl içerisinde geçeceği bazı gelişim aşamalarını şu şekilde özetleyebiliriz:

Beş yaşındaki çocuklar hareketli, neşeli, girişimci, öğrenmek için can atan özelliktedirler. Bu yeni yaş, hayatlarındaki "ilk" leri de beraberinde getirecektir; İlk dişlerini kaybedebilecekler, oyun gruplarına katılacaklar ve belkide bu yaşa gelene kadar yaşamlarının en önemli devresine merhaba diyecek ve gerçek bir okul ile tanışacaklar.

Anne bağımlılığından sıyrılma, kendi kendine yetebilirlik becerisi kazanma, kendine tarafsız bakabilme, zor olanı başarmanın önemini öğrenme gibi önemli yaşam becerilerini bu dönemde geliştirecek ve bu yönlerini geliştirirken de sizin desteğinize ihtiyaç duyacaktır. Çocuğunuz bu yaşta sosyalleşecek ve yepyeni bir dünyaya adım atacak.

5 YAŞA ÖZGÜ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

ÖZBAKIM BECERİLERİ

Günlük işlerde sorumluluk alır ve yerine getirmeye çalışır. Kendileriyle ilgili birçok işi kendi başlarına yapma konusunda heveslidirler. Yemeklerini kendi yiyip, ayakkabılarını bağlayabilir ve kendi kendine giyinip soyunabilir. Dişlerini kendi fırçalayabilir, el ve yüzlerini yıkayabilir, bıçak kullanabilir, hava koşullarına uygun giysi seçebilirler.

BİLİŞSEL GELİŞİM

5 yaşındaki çocuklar eğitim etkinliklerinden zevk alırlar.

5 yaş çocuğu en az 4 ana rengi (mavi, sarı, kırmızı, yeşil) doğru söyleyebilir. Harfleri tanıyabilir. Bu beceri ileriki yaşında okuma yazma öğrenirken çok işine yarayacaktır. Nesnelere geometrik özelliklerine (kare, daire, üçgen gibi) göre ayırabilirler. En büyükten en küçüğe doğru nesnelere sıralayabilirler. Benzer ve zıt kavramlarını anlar. Basit soyut kavramları anlayabilir. Problem çözme becerileri artmıştır (İstedğini elde edebilmek için oyunun kurallarının değiştirilmesi gibi..) Sözel ifade gücü oldukça gelişmiştir. Karmaşık cümleler kurabilir ve anlatımları hızlıdır. Basit öyküler anlatır. Günlük zaman aralıklarının (rutinlerin) sırasını anlarlar. Örneğin, öğle yemeğinden önce kahvaltı edilir gibi.

Çocuğunuzun Bilişsel Gelişimini Desteklemek İçin Öneriler:

- Ona kitap okuyabilirsiniz.
- Birlikte şarkılar söyleyebilirsiniz.
- Evde kullanılan eşyalarla oyun oynayabilirsiniz. Örneğin, "tabak ne işe yarar?" gibi, "su ısıtıcıyı nerde kullanırsınız?" gibi, "elektrik süpürgesiyle ne yaparsınız?" gibi.

- Sınıflandırma becerisini arttırmak için oyunlar oynayın. Örneğin, plastik torbanın içine daire, üçgen, kare gibi şekilleri olan nesnelere koyun. Çocuğun bir tane seçip ne olduğunu bulmasını isteyin. Aynı şekilde olanları bir grup yapmasını isteyin.
- Zaman kavramını geliştirmek için sohbet edin. Örneğin, bir gün içinde neler yaptığını sorabilirsiniz. “Sabah kalkar kalkmaz ne yapıyor. Öğlen ne yapıyor?” gibi. Günün bölümlerini kullanarak konuşabilirsiniz.

DİL GELİŞİMİ

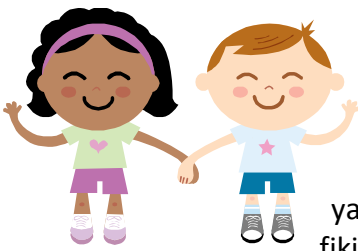
5 yaş çocuğu artık kendini daha iyi ifade edebilir. 6 kelimedenden oluşan karmaşık cümleler kurabilir.

Bu yaşta dil becerileri oldukça zenginleşir. Dildeki tüm sesleri çıkartabilirler. Kelime hazineleri 1500 kelimeye çıkar. 4 yaşa göre daha uzun hikayeler anlatabilirler. Günlük olayları, rüyalarını, hayallerini paylaşırlar. Dinledikleri hikayeyi hatırlayabilirler.

Çocuğun Dil Gelişimini Desteklemek İçin Öneriler:

- Kitap okuyabilirsiniz, kelime dağarcığının artmasına yardımcı olacaktır.
- Yeni kelimelerin anlamlarını açıklayıp uygun ortamda kullanabilirsiniz.
- Yapacakları hakkında konuşabilirsiniz
- Daha önce okuduğunuz hikaye ile ilgili sorular sorarak hatırlamasını teşvik edin. Kitabın resimlerine bakmasını sağlayın.
- Televizyon izlerken birlikte olun. Gördüklerinizle ilgili çocuğunuzla konuşun.
- Kitap okuma, şarkı söyleme, kelime oyunları oynama ve çocukla konuşma, kelime hazinesinin gelişmesine yardımcı olacaktır.

DUYGUSAL VE SOSYAL GELİŞİM

5 yaşına gelen çocuk, anaokuluyla birlikte yeni beklentiler ve kurallarla tanışır. Diğer çocuklarla birlikte oyunlar oynar, paylaşabilir. Bencilliği azalmıştır. Grup içinde aktif rol almaktan hoşlanır. Yarışmayı sever. Daha kolay ikna edilebilir. Oyun sırasında daha yaratıcıdır. Diğer çocukların veya kardeşlerinin yaptığı şeyleri yapmak ister. Başka ailelerin farklı değerleri ve fikirleri olduğunu öğrendiklerinde bu bilgiyi bazı şeyleri evde talep ederek denerler. Doğru, yanlış gibi kavramları öğrenir. Kolayca utanır. Yanlış davranınca suçluluk hisseder. Suçlanma ve eleştiriyi kabul etmesi zordur. “Ama” diye başlayan uzun cümleler kurar ve cezalara tepki gösterir. Kurallara daha fazla uyar. Kendi duygularını kelimelerle daha iyi anlatabilir. Kendine güveni artmıştır ve parkta ya da alışverişte bağımsız hareket etmeye çalışır. Vücudunu merak eder. Kendi cinsiyetini bilir. Bebeklerin nereden geldiğini merak edip sorabilir. Kız ve erkek çocuk arasında davranış farklılıkları gözlenir. Argo kelimeler öğrenir. Kızgınlığını davranış yoluyla ifade edebilir. Hayalle gerçeğin farkını bilir henüz ifade edemez.

Ailece yapılan aktivitelerden hoşlanır.

Çocuğun Sosyal-Duygusal Gelişimini Desteklemek İçin Öneriler:

- Okuldaki aktivitelere katılımını destekleyin, takdir edin.
- Yaşıtlarıyla oynayacağı, enerjisini boşaltabileceği fırsatlar yaratabilirsiniz.
- İyi davranışlarını sık sık takdir edebilirsiniz, böylece bu davranışlar kalıcı olacaktır.
- Günlük yaşadıklarını, duygu ve düşünceleri hakkında sohbet edebilirsiniz.
- Vücuduyla ilgili, bebeklerin nasıl olduğu ile ilgili sorularına anlayacağı, basit ve dürüst yanıtlar verin.

MOTOR BECERİLER VE BEDENSEL GELİŞİM

5 yaş çocuğunun kasları gelişmiş ve kas gücü artmıştır. Buna bağlı olarak hareketleri daha dengeli, daha hızlı ve esnek hale gelmiştir. Parmak ucunda

yürüyebilir. Bisiklete binebilir. El becerileri artmıştır. Kalem iyi kullanır. 10 veya daha fazla küpten kule yapabilir. Dişlerini fırçalayabilir. Şakaları sever. Kendisi giyinir, ancak düğme ve bağcıklarda yardım ister. Daire, üçgen, artı gibi şekilleri kopya edebilir. Üç veya daha fazla parçadan oluşan insan resmi

çizebilir. Ev işlerine ufak çapta yardım edebilir. Çatal kaşık kullanmanın yanı sıra bıçak kullanmayı deneyebilirler. Kilden/ hamurdan şekiller yapabilir. Küçük boncukları ipe dizebilir. Yetişkinlerin sahip olduğu koordinasyon ve dengeye sahiptir.

Çocuğun Bedensel Gelişimini Desteklemek İçin Siz Öneriler:

- Boyama, kesme, yapıştırma içeren el işleri yaptırabilirsiniz.
- Hayal gücüne dayalı oyunları birlikte oynayabilirsiniz.
- Fiziksel egzersize dayalı oyunlar oynaması için ortam hazırlayabilirsiniz.
- Küplerle, legolarla kuleler, evler inşa etme gibi oyunlar oynamasını sağlayabilirsiniz.
- Kendi kendine giyinmesini destekleyin.
- Çeşitli şekil, ve renkteki küçük boncuklardan birlikte bilezik kolye yapabilirsiniz.
- Açık hava gezileriyle doğayı tanımasına ve merak etmesine destek olabilirsiniz.

OKULA UYUM

Okula başlama, 5 yaş çocuğu için önemli bir basamaktır. Uygun bir hazırlık yapıldığında,

önceden yuva deneyimi olmayan çocuklar bile anasınıfına kolay uyum sağlarlar. Ancak bazı çocuklarda da, aileden ayrılamama gibi durumlar yaşanmaktadır. Bu durum, aşırı endişe, gerginlik, karın ağrısı, kusma, iştahsızlık, yorgunluk, uykusuzluk gibi tablolara neden olabilir. Bununla karşılaştığınızda, çocuğunuzla konuşarak sıkıntısının nedenini anlamaya çalışın. Eğer, çözülmesi gereken somut bir problem yoksa, okula gitmesi konusunda kararlı olun.

Ertelemek sadece olayı daha da zorlaştıracaktır.

Nasıl yardım edebilirsiniz?

- Okula başlamayı büyüme sürecinin bir parçası olarak değerlendirin ve büyümesini destekleyin.
- Çocuğunuza karşı dürüst olun, okulla ilgili sorularına gerçekçi cevaplar verin.
- Çocuğunuzun gösterdiği olumlu gelişmeleri takdir edin.
- Okula uyumunu veya başarısını başkalarıyla kıyaslamayın.
- Okul saatleri dışında birlikte zaman geçirin, onu dinlemeye zaman ayırın.

Etkili faktörler:

Çocuğunuzun gelişimini aşağıdaki durumları gözlemleyerek takip edebilirsiniz:

- Engellerle karşılaştığında ne yaptığı,
- Büyüklerden ne şekilde yardım istediği,
- Kendini denetleyebilmeyi ne derece başardığı,
- Oturma, dinleme, kalem tutma, akılda tutma, dikkatini verme ve sürdürme,
- Tuvalet terbiyesi, eşyalarını sahipleniş, kullanım biçimi, okul kurallarını kabul,
- Duygu durumları, rahat ya da kaygılı, korkulu, endişeli, güvensiz ya da kararsız oluşları.

Belirleyici sorular:

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz yanıtlar size çocuğunuzun genel gelişimi hakkında fikir verecektir:

- Çocuğunuz anasını ve okul kurallarına uyabiliyor mu?
- Yaştları ile oyunlarında bir sorun var mı?
- Anasının kazandığı beceriler ve yapabildiği etkinlikler için gurur duyuyor ve bunu hissettiriyor mu?
- Okul yaşantısını ve yaşadıklarını sizlere anlatır mı?
- Karşısındaki kişinin aklından geçen birçok düşünce ve duyguyu fark edebiliyor mu?
- Değişik kişilikleri fark edip onlara göre davranabiliyor mu?
- En az üç-beş parçalı (insan, hayvan, ağaç, araba vb.) bir resim yapabiliyor mu?
- Öyküleri ya da anıları sırasıyla anlatabiliyor mu?
- Kendi giyinip soyunuyor ve beslenebiliyor mu?

Çok çeşitli etmenler gelişimde rol oynayabilir. Burada yer alan bilgiler belli bir zamanda ve ya yaşta olması gereken gelişimleri göstermez, çocuğun içinde bulunduğu yaş dönemine ait genel özelliklerdir.

**HER ÇOCUK BİRBİRİNDEN FARKLIDIR VE KENDİNE ÖZGÜ
BİR GELİŞİM PROFİLİNE SAHİPTİR.**

KAYNAKÇA

www.acev.org

www.yapacogem.com- Gelişim ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi

www.cocukgelisim.com

“Çocuğunuz Büyürken Dizisi”.Çev: Erdün, O. Ö. Beyaz Balina Yayınları, İstanbul, 2004 .

Özel Üsküdar SEV İlköğretim Okulu
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi